

Aan de gemeenteraad

Onderwerp	Minimaeffectrapportage armoede- en minimabeleid
Uw kenmerk	
Ons kenmerk	2025-311929
Dienst	Sociaal Domein
Sector	Beleid en Strategie Sociaal Domein
Contact	14 058,
Bijlagen	Minimaeffectrapportage Nibud
Datum	16 december 2025

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 4 december 2024 heeft u de motie 'Effecten minimaregelingen' aangenomen. Met het verzoek aan het college om een onderzoek te doen naar de financiële effecten en impact van de verschillende minimaregelingen in de gemeente Leeuwarden. Dit onderzoek is uitbesteed aan Nibud en is inmiddels afgerond. Via deze brief delen we graag de uitkomsten van het onderzoek met u.

Achtergrond van het onderzoek

Het Nibud heeft, naar de bedoeling van de motie, onderzocht wat de impact is van zowel de landelijke als gemeentelijke regelingen op het besteedbaar inkomen van verschillende huishoudens. De volgende huishoudens zijn onderzocht:

1. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
2. Een alleenstaande vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd;
3. Een eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
4. Een eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
5. Een paar zonder kinderen onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
6. Een ouder paar vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd;
7. Een paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
8. Een paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
9. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een zorgvraag;
10. Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met een zorgvraag.

Er is onderzocht wat zij in theorie over houden op verschillende inkomensniveaus (100% tot 130% van het sociaal minimum), zodat ook een eventuele armoedeval in beeld is. Daarin zijn de meest recente indexaties van de bijstandsnormen meegenomen (1 juli 2025).

Uit het onderzoek blijkt dat deze huishoudens aan het einde van de maand de volgende bedragen over houden:

Tabel 9: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven in euro's per maand, exclusief IIT

Huishoudtype	100	110	120	130
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	125	157	294	419
02. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd	394	422	556	646
03. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	112	177	332	388
04. paar vanaf AOW-leeftijd zonder kinderen	428	495	588	690
05. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	552	591	644	738
06. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	371	378	515	479
07. paar met 2 jonge kinderen	377	441	596	620
08. paar met 2 oudere kinderen	222	286	442	335
09. alleenstaande tot AOW-leeftijd met zorg	44	-4	132	219
10. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg	244	292	393	445

Deze bedragen houden zij in theorie over als is voldaan aan drie voorwaarden:

- De huishoudens kunnen zeer goed met geld om gaan;
- Ze vragen alle mogelijkheden van inkomensondersteuning aan;
- Ze hebben geen grote persoonlijke onvermijdbare uitgaven.

De uitkomsten van het onderzoek moeten dan ook beoordeeld worden met deze voorwaarden in het achterhoofd.

Bevindingen

Het onderzoek laat zien dat alle huishoudens in theorie de maandbegroting rond kunnen krijgen, met uitzondering van één huishouden op één inkomensniveau. Het Nibud stelt dat dit opvallend is, gezien de sterke inflatie die al enige tijd aanhoudt en verklaart dat de landelijke koopkrachtreparaties hier hun werk goed doen. Maar er zijn ook een aantal zaken die opvallen en aandacht verdienen:

- Alleenstaanden onder de AOW-leeftijd met een zorgvraag kunnen met een inkomen op 110% van het sociaal minimum de maandbegroting niet rond krijgen. Het huishouden komt zelfs lager uit dan op bijstandsniveau (100%), dit noemt het Nibud ook wel een armoedeval in de vorm van een 'uitstroomval'. De oorzaak hiervoor ligt deels in het wegvallen van de bijzondere bijstand voor bijzondere, noodzakelijke kosten. Een andere inrichting van de bijzondere bijstand kan dit huishouden minder kwetsbaar maken.
- Er is bij de huishoudens in de andere twee oranje blokjes in het overzicht sprake van een armoedeval in de vorm van een doorstroomval. Daar is sprake van wanneer een huishouden wel meer over houdt dan op bijstandsniveau, maar er niet op vooruit gaat als er meer verdiend wordt (bijvoorbeeld van 120% naar 130%). Deze doorstroomval wordt in de eerste plaats veroorzaakt door het wegvallen van tegemoetkomingen vanuit Stichting Leergeld en het Volwassenenfonds.
- Alleenstaanden zonder zorgvraag en paren zonder kinderen onder de AOW-leeftijd hebben een relatief lage bestedingsruimte. Deze huishoudens profiteren het minst van de landelijke koopkrachtreparaties

van de afgelopen jaren, die vooral gericht zijn op huishoudens met kinderen.

Dit overzicht verandert als we kijken naar minima-huishoudens onder de AOW-leeftijd die langdurig rond het sociaal minimum leven (langer dan 36 maanden). Zij hebben in het algemeen minder uitzicht op inkomensverbetering en kunnen daarom voor een aanvulling op het inkomen een beroep doen op de individuele inkomensvoetingsbijstand (IIT). In dat geval is het volgende te zien:

Tabel 10: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven per maand, inclusief IIT

Huishoudtype	100	110	120	130
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	168	157	294	419
02. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd	394	422	556	646
03. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	173	177	332	388
04. paar vanaf AOW-leeftijd zonder kinderen	428	495	588	690
05. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	607	591	644	738
06. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	426	378	515	479
07. paar met 2 jonge kinderen	438	441	596	620
08. paar met 2 oudere kinderen	283	286	442	335
09. alleenstaande tot AOW-leeftijd met zorg	87	-4	132	219
10. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg	244	292	393	445

In het overzicht is te zien dat de individuele inkomensvoetingsbijstand (IIT) huishoudens die langdurig in de bijstand zitten meer zekerheid geeft over het bestaansminimum en wellicht ook ruimte geeft om te sparen voor onverwachte levensgebeurtenissen en (hoge) uitgaven. Dat vinden we als college positief en sluit goed aan bij de visie 'armoede en schuldhulp' van de gemeente Leeuwarden. Tegelijkertijd zien we dat met de toevoeging van de IIT de stap naar werk voor een aantal huishoudens financieel minder of niet meer loont.

Tot slot heeft het Nibud ook nog een overzicht uitgewerkt waarin de premie parttimewerk is meegenomen. Deze premie heeft een positief effect op het netto besteedbaar inkomen van huishoudens in de bijstand, maar draagt ook bij aan een verdere armoedeval. Meer hierover kunt u lezen in hoofdstuk 4 van het rapport. De armoedeval die door extra regelingen zoals de IIT of premie parttimewerk kan ontstaan vraagt aandacht bij de inrichting van onze minimaregelingen. Maar we realiseren ons ook dat er meer drijfveren en omstandigheden zijn die bijdragen aan de stap naar werk dan alleen financiën en dat we voor een eventuele armoedeval ook afhankelijk zijn van landelijke regelingen.

Vervolg op het rapport

Voor ons als college staat voorop dat huishoudens voldoende bestaanszekerheid hebben. Het onderzoek van het Nibud laat zien dat de meeste huishoudens, in theorie, de maandbegroting rond kunnen krijgen. Tegelijkertijd weten we uit de cijfers en de praktijk dat door omstandigheden niet ieder huishouden zeer goed met geld om kan gaan of alle regelingen aanvraagt. Terwijl dat wel randvoorwaarden zijn om de maandbegroting rond te krijgen. En zelfs als dat al het geval is, er één huishouden is dat de maandbegroting moeilijk of niet rond kan krijgen en daardoor financieel kwetsbaar is.

Het Nibud doet in dat kader een aantal aanbevelingen. Deze kunt u vinden in hoofdstuk 5 van het rapport. Wij zien hier waardevolle aanknopingspunten in om inwoners van de gemeente Leeuwarden meer bestaanszekerheid te bieden.

Wij zien ruimte om in de huidige coalitieperiode de uitvoering van twee concrete aanbevelingen uit te voeren, namelijk:

- het niet-gebruik van regelingen te verminderen door in te blijven zetten op begrijpelijke communicatie en waar mogelijk vereenvoudiging en automatische verstrekking van regelingen (reeds bestaand beleid);
- een uitwerking voor een verruiming van de bijzondere bijstand. Daarbij valt te denken aan een ruimere toepassing van de draagkrachtberekening en een ruimer aanbod aan kostensoorten die vergoed kunnen worden. Zodat huishoudens (met een zorgvraag) niet alleen op het sociaal minimum, maar ook net daarboven een beroep kunnen doen op compensatie voor bijzondere, noodzakelijke kosten.

Daarnaast zijn er een aantal aanbevelingen van het Nibud die een bredere afweging vragen, zoals de inkomens- en vermogensgrenzen voor de verschillende minimaregelingen, de inrichting van de individuele inkomenstoelage (IIT) en premie parttimewerk. Dit zijn aanbevelingen die in een breder verband overwogen moeten worden met aandacht voor de ontwikkelingen vanuit de Participatiewet in Balans en de aanbevelingen uit het Rekenkameronderzoek armoedebeleid. Dit zijn keuzes die gaan over de lange termijn inrichting van het armoede- en minimabeleid die wat ons betreft niet in de huidige, maar in de nieuwe coalitieperiode gemaakt moeten worden.

Het Nibud is beschikbaar voor een verdere toelichting op het rapport, mocht u daar behoefte aan hebben.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*